

แบบประเมินมาตรฐานเอกสารวิชาการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องของสำนักกรรมการ ๑

ชื่อเรื่อง รายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ : ส่วนหนึ่งในการปฏิรูประบบการออมของประเทศไทย

ลำดับที่	ประเด็นการประเมิน	ผ่าน	แก้ไข	ไม่ผ่าน
เกณฑ์การพิจารณาด้านเนื้อหา และความถูกต้อง				
๑.	ชื่อเรื่อง	✓		
๒.	บทนำ	✓		
๓.	เนื้อเรื่อง	✓		
๔.	บทสรุป	✓		
๕.	ข้อมูลที่ใช้มีความถูกต้อง เหมาะสม ทันสมัย และเป็นกลาง	✓		
๖.	แหล่งที่มาของข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ	✓		
เกณฑ์การพิจารณาด้านภาษา และรูปแบบการเขียน				
๑.	การจัดลำดับหัวข้อและเนื้อหา	✓		
๒.	การใช้ภาษาและการเรียบเรียง	✓		
๓.	ความถูกต้องในการจัดพิมพ์ ตัวสะกด และวรรคตอน	✓		
เกณฑ์การพิจารณาด้านการอ้างอิงที่มาของข้อมูล				
๑.	การอ้างอิงระบบนามปี หรือเชิงอรรถ และบรรณานุกรม	✓		

(ลงชื่อ) สุจินต์ สืบพงศ์พัฒนา ผู้จัดทำ

(นางสาวสุจินต์ สืบพงศ์พัฒนา)

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

(ลงชื่อ) ก. ก. ผู้ตรวจสอบ

(นางสาวนิภา ก้วสกุล)

ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานคณะกรรมการการเงิน การคลัง

การธนาคาร และสถาบันการเงิน

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

(ลงชื่อ) พรพรรณ ไทวัฒนานุกูล ผู้รับรอง

(นางพรพรรณ ไทวัฒนานุกูล)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รักษาการแทน

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เอกสารวิชาการ

เรื่อง

รายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ : ส่วนหนึ่งในการปฏิรูประบบการออมของประเทศไทย

จัดทำโดย

นางสาวสุจินต์ สืบพงศ์พัฒนา

ตำแหน่ง วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานคณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน

สำนักกรรมการ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
สภาพปัญหาและความสำคัญ	๑
เอกสารวิชาการ งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับระบบการออมเพื่อการชราภาพที่ผ่านมา	๒
สรุปวิเคราะห์	๑๒
บรรณานุกรม	๑๓

รายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ : ส่วนหนึ่งในการปฏิรูประบบการออมของประเทศไทย

๑. สภาพปัญหาและความสำคัญ

ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เนื่องจากมีอัตราส่วนผู้ที่มีอายุเกิน ๖๐ ปี มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐% ของจำนวนของประชากรทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ ๑๔ ของประชากรทั่วประเทศ และภายในอีก ๑๐ ปีข้างหน้าประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ หากแต่ผู้สูงอายุในประเทศไทยยังคงขาดหลักประกันเพื่อการดำรงชีพ สาเหตุเกิดจากขาดการเตรียมความพร้อมด้านรายได้เพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ นอกจากนี้ พบว่าประชาชนวัยทำงานบางส่วนยังขาดการเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อการสร้างหลักประกันในยามชราภาพด้วยเช่นกัน จากประเด็นดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการจัดทำรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ของคณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศขึ้น

คณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ รวมถึงมีประสบการณ์สูงในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงิน การคลัง ของประเทศไทย ซึ่งทีมงานหลักมาจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง และจากหน่วยงานอื่น ๆ ได้ร่วมกันพิจารณาศึกษา และจัดทำรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ นำเสนอให้ที่ประชุมคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง เพื่อพิจารณาแสดงความความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขรายงานให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดทั้งสิ้นจำนวน ๑๑ ครั้ง ต่อมาในการประชุมคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง ครั้งที่ ๔๓ วันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ ที่ประชุมได้รับทราบรายงานสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ได้ดำเนินการและมีข้อเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีเรื่องระบบการออมเพื่อการชราภาพ ที่มีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของรายงานแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกันจึงมติว่าควรยุติการพิจารณาศึกษาเรื่องการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ทั้งนี้ ในฐานะที่ผู้จัดทำบทความปฏิบัติงานในสังกัดกลุ่มงานคณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน สำนักงานกรรมการ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการให้กับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง และคณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ เห็นว่าการนำข้อเสนอแนวทางการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เป็นการเริ่มต้นการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของประเทศไทยแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้จัดทำบทความยังมีความเชื่อมั่นว่าเนื้อหาสาระในรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพฉบับดังกล่าว นอกจากจะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้กับกระทรวงการคลังดำเนินการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของประเทศไทยได้สำเร็จภายในระยะเวลาที่รวดเร็วแล้ว เนื้อหาสาระของรายงานยังมีประเด็นที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงได้ทำการศึกษา รวบรวม สรุปสาระสำคัญของรายงาน และสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากผลงานวิชาการงานเขียนที่เกี่ยวข้องมาจัดทำเป็นบทความ เพื่อนำเสนอข้อมูลและประเด็นที่เป็นประโยชน์ให้แก่ท่านผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบุคคลทั่วไป จะให้ความสนใจนำไปพิจารณาศึกษาต่อยอดในอนาคต เพื่อให้ระบบการออมเพื่อการชราภาพของประเทศไทย เป็นระบบการออมที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูง ครอบคลุมและเชื่อมโยงประสานกันได้ทุกกองทุนภายในประเทศ มีความมั่นคงและน่าเชื่อถือ อันจะส่งผลดีต่อประชาชนของประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

๒. เอกสารวิชาการ งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับระบบการออมเพื่อการชราภาพที่ผ่านมา

ผู้จัดทำบทความขอแยกเนื้อหาออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเป็นการสรุปงานเขียน และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการออมเพื่อการชราภาพ ที่ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เนื่องจากเนื้อหาเป็นเรื่องการส่งเสริมให้บุคคลเห็นความสำคัญของการเก็บออมทรัพย์สินเงินทอง เรียนรู้วิธีการเก็บเงิน บริหารจัดการการลงทุนและความเสี่ยง เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในยามชราภาพนั้น ซึ่งเมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญเรื่องการออมเพื่อการชราภาพแล้ว ทุกคนย่อมต้องการระบบการออมเพื่อการชราภาพที่ดี และมีความมั่นคงของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่ส่วนที่สอง สรุปสาระสำคัญรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ของคณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ และสรุปสาระสำคัญข้อเสนอการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ที่ได้เสนอให้กับคณะรัฐมนตรี ได้พิจารณาแล้วโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ดังนี้

๒.๑ สรุปสาระสำคัญงานเขียน เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับระบบการออมเพื่อการชราภาพ

๒.๑.๑ จากงานเขียนของ arphawan sopontammarak ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ หัวข้อเรื่อง “ออมเงินไว้ สู้วัยเกษียณ” ได้อธิบายถึง การออม คือการสร้างวินัยทางการเงิน ที่ต้องเร่งสร้างความรู้ให้ประชากรไทย เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ แม้ว่าเรื่องราวของการสร้างระบบสาธาณูปโภคที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของประชากรวัยเกษียณต้องพัฒนาให้มีความทันสมัยสะดวกสบาย และต้องมาพร้อมกับการรักษาพยาบาลที่มีความเจริญก้าวหน้า แต่เรื่องของการออมเพื่อวัยเกษียณ ถือเป็นอีกหนึ่งวาระสำคัญที่สังคมไทยจะต้องเร่งสร้างความรู้ และสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นในประชากรวัยทำงานที่เราปฏิเสธไม่ได้ว่า ในวันหนึ่งก็จะต้องเดินเข้าสู่วัยเกษียณเช่นเดียวกัน

การสร้างวินัยทางการเงิน ด้วยการอดออม หรือการลงทุนเพื่อวัยเกษียณ ถือเป็นเป้าหมายหลักอีกประการหนึ่งของการสร้างสังคมเป็นสุข เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการการเงินในวัยเกษียณ วัยที่รายได้ที่เคยมีเข้ามาอย่างสมำเสมอ นั้นขาดมือไป แต่ค่าใช้จ่ายสำหรับการซื้อหาปัจจัย ๔ ยังเป็นภาระต่อเนื่องจวบจนตลอดชีวิต ความคิดเห็นของ ศ.ดร.สมชัย ฤชุพันธุ์ สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ และประธานมูลนิธิสถาบันพัฒนาสยาม ได้กล่าวแสดงความคิดเห็นในเวทีเสวนาวิชาการ “เดินหน้าการออมสู่ระบบบำนาญแห่งชาติเพื่อสังคมสูงวัยไทยที่มีคุณภาพ” จัดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) แผนงานสร้าง และจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบ และกลไกการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ถึงทางเลือกและรูปแบบการออมผู้สูงอายุว่า การออมเพื่อการชราภาพมี ๓ รูปแบบ ที่เรียกว่า ๓ เสาหลักได้แก่ (๑) การออมสำหรับทุกคน คือ ประกันสังคม เป็นหลักประกันเบื้องต้น ที่ครอบคลุมการประกันการชราภาพ (๒) การออมตามข้อบังคับการออม เพื่อให้ประชาชนที่มีรายได้สูงระดับหนึ่ง ทำการออมเพื่อวัยชรา ซึ่งสังคมไทยยังไม่เกิดข้อบังคับนี้ขึ้น และ (๓) การออมด้วยความสมัครใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น การออมโดยสมัครใจแบบมีข้อผูกพัน คือ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพต่างๆ เป็นการออมขณะที่ยังมีรายได้อยู่ ส่วนแบบไม่มีข้อผูกพัน คือ การออมด้วยการฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ การซื้อพันธบัตรรัฐบาล เป็นการออมที่เกิดจากการตัดสินใจเอง การออมในสังคมไทยปัจจุบันจะเป็นเหมือนกับเสาหลักแรก แต่ยังไม่สมบูรณ์นัก เสาหลักที่สองยังไม่เกิดขึ้นในสังคมไทย สิ่งที่ต้องทำคือ การผลักดันให้เกิดข้อบังคับเพื่อการออมในสังคมไทย รวมถึงร่วมผลักดันนโยบายและพระราชบัญญัติการออมแห่งชาติ (กอช.) ต่อภาครัฐ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติใช้จริงและสร้างระบบบำนาญแห่งชาติให้กับประชาชน ในขณะที่ นางอรุณี ศรีโต ประธานเครือข่ายบำนาญภาคประชาชน (คบช.) ให้ความเห็นว่า การออมต้องออมตั้งแต่ยังเป็นวัยหนุ่มสาว หรือแม้แต่ยังเป็นเด็ก

เพราะเป็นการทำเพื่อตัวเองในอนาคตและครอบครัว ซึ่งเมื่อถึงวัยชราหากไม่สามารถทำงานสร้างรายได้ให้ตัวเองได้แล้ว เงินออมจะมีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยทำให้ใช้ชีวิตช่วงในวัยเกษียณอย่างมีคุณภาพ และมีความสุขที่ยังพึ่งพาตนเองได้ และไม่เป็นภาระให้กับสังคม

๒.๑.๒ จากงานเขียนของ ดร.วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ในหัวข้อเรื่อง “การตรวจสอบความพร้อมของประเทศไทยในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ” ได้อธิบายแสดงความคิดเห็นส่วนตัวที่มีได้สะท้อนความเห็นหรือนโยบายของหน่วยงานว่า โครงสร้างประชากรของประเทศไทยซึ่งกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีผลอย่างมากต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาความท้าทายของปัญหานี้ เช่นเดียวกับหลายประเทศอุตสาหกรรมที่หยิบยกเรื่องการปฏิรูปบำนาญ บำนาญ ตลอดจนถึงสวัสดิการรักษายาพยาบาลของประชาชน เป็นเรื่องที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ เนื่องจากประเทศเหล่านั้นได้ก้าวนำประเทศไทยไปแล้วในเรื่องการเป็นสังคมผู้สูงอายุ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้นสำคัญต่อประเทศ ๓ ประการ คือ (๑) ทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากสัดส่วนแรงงานทั้งหมดลดลง (๒) ด้านงบประมาณและการคลัง เนื่องจากจำนวนผู้เสียภาษีลดลง ในขณะที่รายจ่ายด้านสวัสดิการสังคมและด้านสุขภาพ จะเพิ่มขึ้นตามจำนวนของผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้น และมีแนวโน้มอายุจะยืนยาวขึ้นด้วย (๓) ด้านสังคม ซึ่งขึ้นกับค่านิยมและความตระหนักในสำนึกหน้าที่แห่งการอุปการะเลี้ยงดูในสังคมไทยยังมีความเข้มแข็งต่อไปหรือไม่ อย่างไรก็ตามสำหรับประเทศไทยในเรื่องความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมชราภาพ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๙ คำถามข้อที่ ๑) ระบบบำนาญบำนาญของไทยครอบคลุมประชากรมากน้อยเพียงใด ปัจจุบันประเทศไทยใช้ Multi – Pillar system ได้แก่ (๑) ภาคบังคับแบบกำหนดผลประโยชน์ ได้แก่ ประกันสังคมกรณีชราภาพ (๒) ภาคบังคับแบบบัญชีรายบุคคลซึ่งผลประโยชน์ขึ้นอยู่กับการสะสมของสมาชิก เช่น กบข. กองทุนสงเคราะห์ครูโรงเรียนเอกชน และ (๓) ภาคสมัครใจ สำหรับผู้ที่ต้องการออมด้วยความสมัครใจเพิ่มเติมเป็นกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และ RMF ซึ่งระบบบำนาญบำนาญทั้ง ๓ ภาค ครอบคลุมแรงงานได้เพียงร้อยละ ๓๐ ของแรงงานทั้งประเทศ (ประมาณ ๑๐.๕ ล้านคน จาก ๓๕ ล้านคน) ดังนั้น แรงงานส่วนที่เหลือจะมีความเสี่ยงต่อสภาวะขาดรายได้ภายหลังเกษียณอายุ ข้อที่ ๒) รายได้ระบบบำนาญบำนาญในปัจจุบัน ผู้เกษียณอายุจะมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพในระดับที่ใกล้เคียงกับระดับก่อนการเกษียณอายุหรือไม่ จะเห็นได้จากผลงานวิชาการที่สถาบันการเงินระหว่างประเทศจัดทำขึ้น และงานวิจัยของประเทศไทยที่บ่งบอกว่าแรงงานในระบบประกันสังคมจะมีรายได้เฉลี่ยหลังเกษียณประมาณร้อยละ ๒๗ ของรายได้เดือนสุดท้าย (ตามหลักสากลผู้เกษียณอายุควรมีรายได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ของรายได้เดือนสุดท้าย) ข้อที่ ๓) ระบบที่มีอยู่มีความยั่งยืนเพียงใด ผลงานวิจัยหลายฉบับได้คาดการณ์ว่าระบบแบบกำหนดผลประโยชน์ เช่น ประกันสังคมอาจจะประกันภัยสภาวะไม่ยั่งยืนทางการเงินในระยะยาว กล่าวคือ ในระยะยาว (ประมาณ ๔๐ – ๕๐ ปีจากนี้) กองทุนจะขาดดุล เนื่องจากต้องจ่ายเงินเลี้ยงดูผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่สมาชิกรายใหม่ที่จ่ายเงินสะสมเข้ากองทุนมีจำนวนลดลง ข้อที่ ๔) การเชื่อมโยงระหว่างกองทุนรูปแบบต่าง ๆ ยังขาดการต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ข้อที่ ๕) การสนับสนุนจากภาครัฐในด้านรายจ่ายงบประมาณ บำนาญบำนาญต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในช่วงที่ผ่านมาอยู่ในระดับต่อเพียงร้อยละ ๑ ของ GPP ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วสูงกว่าร้อยละ ๑๐ ของ GDP

กล่าวโดยสรุปคือ หากไม่มีการดำเนินการใด ๆ เพิ่มเติมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทย ประเทศไทยก็จะมีแนวโน้มต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนในวัยชราอย่างแน่นอน เพราะสิ่งที่ยังขาดในประเทศไทย คือการตัดสินใจสร้างระบบการออมเพื่อการชราภาพภาคบังคับให้ทั่วถึง ซึ่งจะเป็นเรื่องที่ต้องทำเพื่อผลประโยชน์ในระยะยาวของประชาชน ถึงแม้ว่าวันนี้ตลาดเงิน และตลาดทุนและโครงสร้าง

พื้นฐานอื่น ๆ ของไทยจะมีความพร้อมที่จะรองรับการบริหารจัดการเงินทุนขนาดใหญ่ฉบับแสนล้านของสมาชิกหลายสิบล้านคนก็ตาม

๒.๑.๓ จากงานเขียนของตฤณกร ในหนังสือเรื่อง “การออมเงินเพื่อการเกษียณอายุ” ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันที่มีความแตกต่างกันไปตามความต้องการ มีความจำเป็นในการใช้เงินทองในการดูแลตัวเองไปตลอดชีวิตต่างกัน ประกอบกับเงินทองไม่ใช่สิ่งที่จะได้มาง่าย ๆ นอกจากนี้ ทุกคนก็ไม่มีเรี่ยวแรงพอที่จะทำงานหาเลี้ยงตัวเองไปได้ตลอดชีวิต ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการเก็บเงินไว้ให้มีใช้เท่าที่ต้องการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในวัยทำงานหาเงินได้เท่านั้น ควรเริ่มต้นศึกษาข้อมูลส่วนการออมเพื่อการเกษียณอายุในด้านต่าง ๆ โดยขั้นตอนแรก คือ การเตรียมตัวเตรียมใจก่อนการเกษียณอายุ โดยการวางแผนทางการเงินระยะยาวเพื่อให้ตัวเองพร้อมสำหรับการมีชีวิตในวันเกษียณได้อย่างไม่ลำบากนั้น ได้แก่ (๑) เริ่มต้นออมเงินอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงแรกอาจออมเงินประมาณ ๑๐% ของรายได้ แต่เมื่อรายได้มากขึ้น หน้าที่การงานมีความมั่นคงมากขึ้น ก็ควรเพิ่มสัดส่วนการออมให้มากขึ้น (๒) ฉลาดซื้อ เลือกซื้อเฉพาะสิ่งที่จำเป็น คุ่มค่า คุ่มประโยชน์ใช้งาน (๓) ฉลาดใช้ ใช้จ่ายอย่างประหยัด (๔) รู้จักเลือกลงทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนโดยเฉลี่ยสูงกว่าอัตราเงินเฟ้อเป็นพันธบัตร หุ้นกู้ หุ้นสามัญ ฯลฯ โดยคำนึงถึงผลตอบแทนและความเสี่ยงที่ยอมรับได้ และ (๕) ใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม ดูแลร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง เพื่อที่จะได้ไม่ต้องนำเงินที่สะสมมาตลอดชีวิตหมดไปกับการจ่ายค่ารักษาพยาบาลในช่วงบั้นปลายของชีวิต ขั้นตอนที่สอง วางแผนเพื่อการเกษียณอายุ สิ่งสำคัญในการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ ประกอบด้วย ๕ ข้อ คือ (๑) การกำหนดแนวโน้มว่าเราจะมีชีวิตอยู่สักกี่ปี (๒) ต้องการเงินออมแค่ไหนเพื่อการเกษียณอายุ (๓) ภาวะเงินเฟ้อเป็นอย่างไร (๔) เงินออมของเราจะใช้ไปได้นานแค่ไหน และ (๕) เราจะไปถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างไร การออมเงินคือการกันเงินส่วนหนึ่งของรายได้ หรือแบ่งเงินบางส่วนจากรายได้เพื่อเก็บสะสมไว้ใช้จ่ายเมื่อยามเกษียณอายุหรือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน โดยเงินออมแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ (๑) เงินออมเพื่อความมั่นคงคือการออมเงินเพื่อใช้จ่ายกรณีฉุกเฉิน เมื่อมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเป็นการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ การตกงาน ช่อมแซมรถยนต์ ฯลฯ (๒) เงินออมเพื่อเกษียณ คือ การเก็บสะสมเงินเพื่อใช้จ่ายในยามเกษียณ ถ้ามีเงินออมประเภทนี้จะทำให้ใช้ชีวิตยามเกษียณมีอิสรภาพทางการเงิน นำมาซึ่งความภูมิใจในตัวเอง (๓) เงินออมเพื่อการลงทุน เป็นการสะสมเงินเพื่อนำไปลงทุนทำธุรกิจ หรือลงทุนในหลักทรัพย์ โดยมีเป้าหมายให้มีผลตอบแทนเพิ่มขึ้นมากกว่าดอกเบี้ยเงินฝากที่ได้รับจากการออมเงินไว้ในธนาคาร

การกำหนดเป้าหมายทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้รู้ว่าจะเก็บออมเงินเพื่ออะไร ออมเงินเป็นจำนวนเท่าไร ใช้ระยะเวลาอันยาวนานแค่ไหน เพราะเป้าหมายการออมเงินของแต่ละคนแตกต่างกัน นอกจากนี้การสร้างวินัยทางการเงินเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะการออมเงินจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น จะต้องอาศัยการมีวินัยในตัวเองมากที่สุด แนวทางในการสร้างวินัยในการออมเงินมีดังนี้ (๑) กำหนดเป้าหมายว่าต้องการออมเงินเพื่ออะไร (๒) ปรับเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการออม (๓) ทบทวนไตร่ตรองทุกครั้งก่อนจ่ายเงินซื้อสิ่งของ (๔) เริ่มต้นการออมเงินจากทีละน้อยก่อนแล้วค่อยเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงระดับที่เหมาะสม (๕) จัดสรรเงินออมให้กับเป้าหมายต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับชีวิตตัวเอง (๖) เริ่มต้นการออมเงินให้เร็วที่สุด (๗) จัดบันทึกรายรับ - รายจ่าย (๘) ควบคุมการใช้บัตรเครดิตเพื่อสร้างวินัยการเงินให้กับตนเอง (๙) จัดเก็บเอกสารทางการเงินอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายค้างจ่าย (๑๐) ใช้หนี้เก่าให้หมดและยุติการก่อหนี้ใหม่ สำหรับข้อแนะนำในการออมเงิน มีดังนี้ (๑) ใช้จ่ายอย่างประหยัด (๒) การออมเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน (๓) นึกถึงการออมทุกครั้งที่ใช้จ่ายเงิน (๔) แยกบัญชีเงินออมเพิ่มขึ้นชัดเจนกว่าการฝากบัญชีเดียว ส่วนปัญหาที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณ ได้แก่

(๑) การให้ความช่วยเหลือเลี้ยงดูบุพการี (๒) ปัญหาหลักทางด้านสุขภาพ (๓) การหย่าร้าง (๔) การว่างงาน (๕) ผลตอบแทนที่ผันผวนของหุ้นจากการลงทุน (๖) อัตราเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ย (๗) การมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น ดังนั้น จึงควรใช้การลงทุนเพื่อความยั่งยืน โดยการลงทุนและการหารายได้เสริมซึ่งการลงทุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนรูปแบบใด ล้วนแล้วแต่มีความเสี่ยงทั้งสิ้น จึงควรคิดพิจารณาตัดสินใจก่อนการลงทุน โดยการศึกษาข้อมูลให้รอบด้านเพื่อลดความเสี่ยง นอกจากการลงทุนทำธุรกิจโดยทั่วไปแล้วยังมีการลงทุนทางการเงินในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ (๑) กองทุนรวม ซึ่งมี ๒ ประเภท คือ กองทุนเปิด เป็นกองทุนที่จะไม่อนุญาตให้ขายหน่วยลงทุนคืนจนกว่าจะหมดอายุโครงการ (๕ - ๑๐ ปี) มีข้อเสียคือ นักลงทุนขาดสภาพคล่องแก่นักลงทุนสามารถนำหน่วยลงทุนนั้นไปขายในตลาดที่ซื้อขายหลักทรัพย์ โดยราคาซื้อขายจะเป็นไปตามกลไกตลาด สำหรับกองทุนปิดจะสามารถซื้อขายหน่วยลงทุนได้ กล่าวคือสามารถเพิ่มหรือลดหน่วยลงทุนที่ซื้อได้ตลอดเวลา ไม่มีการกำหนดระยะเวลาเหมือนกองทุนเปิด ส่วนจะขายได้ในเวลาไหนนั้นผู้ลงทุนต้องอ่านในรายละเอียดของสัญญาฉบับนั้น ๆ (๒) การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ สำหรับแหล่งเงินที่มีไว้ใช้หลังเกษียณ ได้แก่ (๑) เงินฝากกับธนาคาร (๒) การทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ หรือแบบบำนาญ (๓) เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (๔) เงินกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (๕) เงินประกันสังคมกรณีชราภาพ เคล็ดลับการออมเพื่อการเกษียณอายุ ประกอบด้วย (๑) บริจาคเงิน สร้างรายได้จากการลงทุน (๒) ทำบัญชีรับจ่าย และประเมินฐานะการเงิน (๓) ประกอบธุรกิจส่วนตัว (๔) ลดภาระหนี้โดยการรีไฟแนนซ์ (Refinance) (๕) วางแผนภาษี (๖) การวางแผนเพื่อรองรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน (๗) การใช้สิทธิประโยชน์ที่รัฐบาลเสนอให้ (๘) การตรวจสอบบอร์ดการลงทุนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และ (๙) การบริหารความเสี่ยงด้วยประกันภัย

๒.๑.๔ เอกสารเผยแพร่จากศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง “การวางแผนเกษียณ” อธิบายว่า ทุกคนควรคิดว่าไว้อย่างไรที่จะใช้ชีวิตในบั้นปลายอย่างไร เมื่อตลอดเวลาที่ผ่านมาชีวิตได้ทำงานด้วยความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียรตลอดมา ทุกคนล้วนแต่มีความฝันที่จะใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบาย มีทรัพย์สินเงินพอใช้จ่าย สุขภาพดี และมีเวลาว่างสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นความสุขของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการอยู่บ้านกับลูกหลาน ดูแลสัตว์เลี้ยง ทำสวน ทำงานอดิเรกที่ชอบ เดินทางท่องเที่ยวพักผ่อน พบปะสังสรรค์กับเพื่อนเก่า หรือทำงานช่วยเหลือสังคมตามที่กำลังและโอกาสเอื้ออำนวย หากแต่ความเชื่อกับความจริงมักจะแตกต่างกัน เนื่องจากการใช้ชีวิตหลังเกษียณอย่างมีความสุขได้นั้น จำเป็นต้องมีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสร้างความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่เป็นภาระของลูกหลาน ประกอบกับมีหลายคนยังเข้าใจผิดว่าการเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณเป็นเรื่องของคนอายุมาก ใกล้เกษียณแล้วเท่านั้น ความจริงแล้ว การเกษียณสุขต้องอาศัยการวางแผนล่วงหน้าในระยะยาวนานนับจากเริ่มต้นทำงานเลยทีเดียว การวางแผนเมื่อใกล้เกษียณนอกจากจะลำบากและต้องกดดันตัวเองมากกว่าแล้ว อาจไม่ทันการณ์อีกด้วย ตัวอย่างเช่น ตั้งใจที่จะออมเงินให้ครบ ๑ ล้านบาทสำหรับไว้ใช้หลังเกษียณ และสมมติว่าอัตราผลตอบแทนจากเงินออมและเงินลงทุนเฉลี่ยเท่ากับ ๕% ต่อปี ถ้าเริ่มออมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อายุ ๓๑ ปี ต้องออมเพียงปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท (หรือเดือนละ ๑,๒๕๐ บาท) จึงจะมีเงินครบ ๑ ล้านบาทเมื่ออายุ ๖๐ ปี โดยเป็นเงินออม ๔๕๐,๐๐๐ บาท และที่เหลืออีกประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ บาท เป็นการทำงานของดอกเบี้ย แต่ถ้าเริ่มออมเมื่ออายุ ๕๑ ปี ต้องออมถึงปีละ ๗๕,๐๐๐ บาท (หรือเดือนละ ๖,๓๐๐ บาท) เพื่อให้มีเงินครบ ๑ ล้านบาท เมื่อเกษียณ โดยเป็นการทำงานของดอกเบี้ยเพียง ๒๔๐,๐๐๐ บาทเท่านั้น

๔ รู้ สู้การเกษียณสุข เป็นขั้นตอนการวางแผนสู่การเกษียณอย่างมีความสุข เริ่มต้นจากประเมินสถานการณ์หลังเกษียณของตนเอง ดังนี้ (๑) รั้วรายรับต่อเดือน แหล่งที่มา และความมั่นคง

ของรายรับ เช่น ข้าราชการ จะได้รับบำเหน็จหรือบำนาญ และเงินจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) พนักงานบริษัทเอกชนจะได้รับเงินจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนประกันสังคม เป็นต้น (๒) รู้รายจ่ายต่อเดือน เทียบกับรายรับที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนใหญ่แล้ว ค่าใช้จ่ายประจำหลังเกษียณมักจะลดลง ซึ่งประเมินกันว่าค่าใช้จ่ายต่อเดือนหลังเกษียณจะประมาณ ๗๐% - ๘๐% ของค่าใช้จ่ายต่อเดือนก่อนเกษียณ ดังนั้น ควรเริ่มต้นบันทึกรายรับ-รายจ่ายเสียตั้งแต่วันนี้ จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าในปัจจุบัน มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนเท่าไร และค่าใช้จ่ายรายการใดจะลดลงหรือหมดไป เมื่อเกษียณแล้ว (๓) รู้หลักประกันความมั่นคงทางการเงิน เช่น สวัสดิการที่เบิกได้ และความคุ้มครองของประกันสุขภาพ เพื่อเป็นหลักประกันว่าหากเกิดเหตุที่ไม่คาดฝันจะไม่กระทบกับจำนวนเงินที่จำเป็นสำหรับใช้จ่ายประจำ (๔) รู้ปัจจัยที่อาจมีผลต่อรายรับ-รายจ่าย เช่น อัตราเงินเฟ้อ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่อาจกระทบต่ออัตราดอกเบี้ย จำนวนปีที่คาดว่าจะมีชีวิตอยู่หลังเกษียณ ลูกหลานที่อาจนำพาความเดือดเนื้อร้อนใจมาให้ เป็นต้น

วิธีการออม การลงทุน เพื่อการเกษียณสุข ที่ควรต้องลงมือทำทันที คือ (๑) ควรออมก่อนใช้จ่ายอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มต้นทำงาน โดยออมเงินสำหรับการเกษียณให้ได้อย่างน้อย ๑๐% ของรายได้ หากรายได้เพิ่มขึ้นก็ควรออมเพิ่มขึ้น และไม่ควรรนำออกมาใช้จนกว่าจะเกษียณ (๒) ควรแบ่งเงินออมเพื่อเกษียณบางส่วนไปลงทุน เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่มากขึ้น ภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ ต้องดำเนินการบริหารเงินหลังการเกษียณ ตามข้อแนะนำ ดังนี้ (๑) ควรคงเงินฝากในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ไว้ประมาณ ๒ - ๖ เท่าของค่าใช้จ่ายต่อเดือน เพื่อให้มีสภาพคล่องสำหรับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเพื่อไว้สำหรับกรณีฉุกเฉิน (๒) นำเงินบางส่วนไปแบ่งฝากประจำในระยะต่าง ๆ เช่น ๓ เดือน ๖ เดือนหรือ ๑ ปี โดยเลือกให้มีระยะเวลาครบกำหนดเหมือนกัน จะเป็นการบริหารสภาพคล่องและเพิ่มผลตอบแทนให้มากกว่าเงินฝากออมทรัพย์ (๓) ควรรนำเงินส่วนที่ยังไม่ได้ใช้ในระยะสั้นไปลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่แน่นอนในระยะปานกลาง - ยาว (๔) ทางเลือกอื่น ๆ ในการลงทุน มีดังนี้ ๔.๑) ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีความเสี่ยงต่ำ - ปานกลาง เช่น สลากออมทรัพย์ กองทุนรวมตลาดเงิน กองทุนรวมตราสารหนี้ หุ้นกู้ของบริษัทเอกชนที่ได้รับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือในระดับที่นำลงทุน ๔.๒) สำหรับผู้ที่มีความชำนาญในการลงทุนและยอมรับความเสี่ยงได้ อาจแบ่งเงินบางส่วน (สูงสุดไม่เกิน ๑๕% ของเงินออมและเงินลงทุนทั้งหมด) ไปลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางการเงินหรือสินทรัพย์ที่เปิดโอกาสรับผลตอบแทนสูงขึ้น แต่มีความเสี่ยงสูงขึ้น เช่น หุ้น และทองคำ เป็นต้น (๕) ควรติดตามข่าวสารและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่อาจมีผลกระทบต่อผลตอบแทนของเงินออมและเงินลงทุนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งแนวโน้มอัตราดอกเบี้ย เงินเฟ้อ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเงิน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเงิน รวมถึงภัยทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อปกป้องเงินทองของตนเองที่อุตสาหกรรมรอบรัดมาตลอดให้พ้นจากมิถุนาซีพด้วย (๖) ควรมีวินัยในการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินเพียงพอจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต โดยเฉพาะในช่วง ๕ ปีแรกของการเกษียณ ยังไม่ควรใช้จ่ายเกินกว่าอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยที่ได้รับ นอกจากนี้ ควรต้องวางแผนมรดกด้วย เพื่อให้การส่งต่อทรัพย์สินสู่คนรุ่นถัดไปเป็นไปอย่างเรียบร้อยและตรงตามเจตนารมณ์ของตนเอง อย่าให้ทรัพย์สินกลายเป็นสาเหตุให้ลูกหลานต้องหมางใจกัน โดยต้องสำรวจและรวบรวมว่ามีทรัพย์สินอะไรบ้าง แต่ละอย่างมูลค่าเท่าใด ต้องการให้แบ่งทรัพย์สินระหว่างทายาทอย่างไร และต้องพยายามสะสางหนี้สิน เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อกองมรดกที่ตั้งใจจะเก็บไว้ให้ลูกหลานด้วย

๒.๑.๕ เอกสารเผยแพร่จากสำนักงานกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ซึ่งเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เรื่อง “ระบบการออมเพื่อการเกษียณ” อธิบายว่าระบบการออมเพื่อการเกษียณ หรือระบบบำนาญ คือ ระบบการจัดการเพื่อจ่ายเงินสำหรับวัยเกษียณให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินเมื่อครบอายุเกษียณ และมีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนเพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ

หลังเกษียณ มิให้มีมาตรฐานการดำรงชีพที่ตกต่ำเมื่อเข้าสู่ภาวะที่ไม่มีรายได้ นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงการจัดสิทธิประโยชน์อื่นเพิ่มเติมด้วย เช่น เงินช่วยเหลือกรณีทุพพลภาพ เจ็บป่วย และเงินช่วยเหลือทายาทในกรณีผู้มีสิทธิรับบำนาญเสียชีวิต เป็นต้น ธนาคารโลก (World Bank) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบบการออมเพื่อเกษียณอายุหรือระบบบำนาญบำเหน็จบำนาญ เพื่อทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคมของประเทศ ที่เรียกว่า “สามเสาหลักของระบบเงินออมเพื่อวัยเกษียณ” (Three Pillars หรือ The Multi Pillar of Old Age Security) โดยยึดหลักการสร้างระบบบำนาญสมดุลและสามารถรองรับภาระในอนาคตที่จะต้องเลี้ยงดูผู้เกษียณอายุได้ในระดับที่เหมาะสมและไม่เพิ่มภาระภาษีให้กับประชาชนของประเทศ ขณะเดียวกันช่วยสร้างรายได้ของประเทศโดยใช้เงินออมของคนในประเทศเป็นตัวขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุน ได้แก่ เสาหลักที่ ๑ (รัฐจัดให้) เสาหลักที่ ๒ (ภาคบังคับ) เสาหลักที่ ๓ (ภาคสมัครใจ) รูปแบบของแผนการออมเพื่อการเกษียณ (Type of Pension Plan) ประกอบด้วย (๑) แผนบำนาญแบบกำหนดอัตราผลประโยชน์ (Defined Benefit: DB) เป็นแผนที่มีการรับประกันผลประโยชน์ของสมาชิกล่วงหน้าแน่นอน ดังนั้นหากผลตอบแทนจากการลงทุนต่ำกว่าเป้าหมาย นายจ้างจะชดเชยส่วนต่างให้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด กองทุนลักษณะนี้ได้แก่ เงินบำนาญของข้าราชการไทย ตาม พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ กองทุนประกันสังคมในส่วนของกรมการออมเพื่อการชราภาพ ฯลฯ (๒) แผนบำนาญแบบกำหนดอัตราเงินนำส่ง (Defined Contribution: DC) เป็นแผนที่กำหนดอัตราการจ่ายเงินนำส่งทั้งของฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างเข้ากองทุน ทั้งนี้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่ได้รับขึ้นอยู่กับจำนวนเงินและผลประโยชน์ที่ได้มาจากการลงทุนซึ่งอยู่ในบัญชีส่วนบุคคลของสมาชิก แผนบำนาญรูปแบบนี้ลูกจ้างจะเป็นผู้รับความเสี่ยงจากการลงทุนโดยตรง กองทุนรูปแบบนี้ในประเทศไทย ได้แก่ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนการออมแห่งชาติ (๓) แผนบำนาญแบบผสมหรือ Hybrid ได้แก่ ๓.๑) Hybrid DB คือ แผนที่กำหนดผลประโยชน์ไว้ล่วงหน้าเหมือน DB ทั่วไป แต่มีการกำหนดเงื่อนไขผลประโยชน์ผันแปรตามสัดส่วนสินทรัพย์จริงของกองทุน และ ๓.๒) Hybrid DC คือ แผนที่กำหนดผลประโยชน์ผันแปรตามสัดส่วนสินทรัพย์ แต่มีการกำหนดผลประโยชน์ขั้นต่ำเอาไว้ล่วงหน้า

การบริหารจัดการเงินออมเพื่อการเกษียณ (Funding) (๑) ระบบเงินบำนาญที่ไม่มีการกันเงินสำรอง (Pay-as-you-go หรือ Unfunded Scheme) เป็นระบบบำนาญที่ไม่มีการกันเงินสำรองหรือไม่ได้จัดตั้งเป็นกองทุน โดยนายจ้างหรือรัฐจะนำเงินที่หาได้แต่ละปี เช่น รายได้จากภาษีหรือเงินงบประมาณรายปีมาจ่ายผลประโยชน์ให้กับผู้ที่เกษียณในปีนั้น ซึ่งเป็นการเก็บเงินจากคนที่ทำงานอยู่สำหรับจ่ายบำนาญให้ผู้เกษียณไปแล้ว เช่น เงินบำนาญของข้าราชการไทย ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ (๒) ระบบเงินบำนาญที่มีการเก็บเงินสะสมไว้สำหรับการจ่ายผลตอบแทนให้กับสมาชิกกองทุน (Funded Scheme) เป็นระบบที่มีการสะสมเงินสมทบเต็มจำนวน ซึ่งเป็นการสะสมเงินสำรองให้มีเพียงพอสำหรับจ่ายประโยชน์ทดแทน หรือหนี้สินทั้งหมดในอนาคตตั้งแต่เริ่มโครงการเก็บเงินสมทบ/ภาษี เพื่อการจ่ายคืนให้แก่ผู้รับบำนาญเมื่อเกษียณตามแผนการออมเพื่อการเกษียณแบบบัญชีรายบุคคล เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น (๓) ระบบเงินบำนาญที่มีการเก็บเงินสะสมจากสมาชิกบางส่วน (Partially Funded Scheme) เป็นระบบการเงินแบบสะสมเงินเต็มจำนวน (Fully Funded) กับระบบเงินแบบได้มาจ่ายไป (PAYG) โดยมีการสะสมเงินสำรองของกองทุนต่อเนื่องกันไปตลอดเวลาแบบสะสมเงินเต็มจำนวน แต่ไม่จำเป็นต้องสะสมให้เพียงพอต่อภาระการจ่ายประโยชน์ทดแทน ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เป็นการภาระสำหรับสมาชิกในระยะเริ่มต้นโครงการ และเมื่อโครงการเติบโตไประยะหนึ่งจึงเพิ่มเงินสะสมเป็นช่วงๆ และสมำเสมอเพื่อให้กองทุนมีเงินเพียงพอในการจ่ายประโยชน์ทดแทน เช่น กองทุนประกันสังคมในส่วนของกรมการออมเพื่อการชราภาพ ซึ่งนำเงินสะสม

ของสมาชิกปัจจุบันมาจ่ายให้กับผู้ที่เกษียณ เป็นต้น ประเทศไทยเริ่มมีบำนาญมาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่๕) โดยพระองค์ทรงมีพระราชดำริว่า "ราชการบ้านเมืองมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน แม้จะเพิ่มเงินเดือนให้มากขึ้นก็ตาม แต่ข้าราชการมีหน้าที่ต้องรับราชการเต็มเวลา ไม่มีใครได้มีโอกาสที่จะสะสมทรัพย์ไว้เลี้ยงตนเมื่อแก่ชราหรือทุพพลภาพ" จึงได้กำหนดให้มีบำเหน็จบำนาญไว้เลี้ยงชีพยามที่ออกจากงานขึ้น และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการตราพระราชบัญญัติเพื่อจ่ายเบี้ยบำนาญเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๔ เรียกว่า "พระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญรัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๐" และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมจนเป็นพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๔๙๔ รูปแบบการออมเพื่อการเกษียณของประเทศไทยปัจจุบัน ได้ขยายขอบเขตความคุ้มครองครอบคลุมประชากรโดยทั่วไป นอกเหนือจากข้าราชการ เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งพอดตนเองในวัยเกษียณให้แก่ประชาชน ตามทฤษฎีระบบเงินออมของธนาคารโลก โดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการ ซึ่งสามารถเข้าถึงระบบบำนาญที่เป็นหลักประกันได้ทั้ง ๓ เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักที่ ๑ (รัฐจัดให้) เสาหลักที่ ๒ (ภาคบังคับ) และเสาหลักที่ ๓ (ภาคสมัครใจ) ทั้งนี้ กองทุนการออมเพื่อการเกษียณของประเทศไทย มีดังนี้ (๑) กองทุนประกันสังคม (Social Security Fund) (๒) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (Government Pension Fund) (๓) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund) (๔) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund: RMF) และ (๕) กองทุนการออมแห่งชาติ (National Savings Fund)

๒.๒ สรุปสาระสำคัญของรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ และข้อเสนอการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ

๒.๒.๑ สรุปสาระสำคัญของรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของคณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ (ฉบับแก้ไขปรับปรุงล่าสุด เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐) อธิบายว่า ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ซึ่งในปี ๒๕๕๙ ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุประมาณร้อยละ ๑๖ ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ซึ่งประชากรสูงอายุคิดเป็นร้อยละ ๒๐ ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ และเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๗๘) ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องสร้างหลักประกันทางสังคมกรณีชราภาพที่ครอบคลุมประชาชนวัยแรงงานทุกกลุ่ม โดยให้มีระบบการออมเพื่อการชราภาพที่เพียงพอ และมีระบบบำเหน็จบำนาญที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ในปัจจุบันภาครัฐได้จัดให้มีระบบหลักประกันทางสังคมกรณีชราภาพ ไว้ดังนี้ (๑) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นสวัสดิการด้านการชราภาพที่รัฐบาลจัดสรรงบประมาณในการจ่ายบำนาญรายเดือนให้แก่คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปและไม่ได้รับบำนาญจากรัฐ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กำหนดอัตราเบี้ยยังชีพฯ ผ่านคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ) และกระทรวงมหาดไทย (ขอจัดสรรงบประมาณและจ่ายเบี้ยยังชีพฯ ให้แก่ประชาชน) ปัจจุบันการจ่ายเบี้ยยังชีพฯ เป็นแบบขั้นบันได และจำนวนเงินจะเพิ่มขึ้นตามอายุของผู้รับเบี้ยยังชีพฯ ในอัตรา ๖๐๐ - ๑,๐๐๐ บาท/คน/เดือน (๒) บำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นสวัสดิการกรณีชราภาพให้แก่ข้าราชการ ซึ่งกระทรวงการคลังดูแลในส่วนของการชราภาพส่วนกลาง และกระทรวงมหาดไทยดูแลในส่วนของการชราภาพส่วนท้องถิ่น (๓) กองทุนประกันสังคม ในส่วนของความคุ้มครองประกันสังคมกรณีชราภาพครอบคลุมทั้งแรงงานในระบบ (มาตรา ๓๓ และ ๓๙ ของกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม) และแรงงานนอกระบบ (มาตรา ๔๐ ของกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม) โดยกองทุนประกันสังคมในกรณีชราภาพ เป็นกองทุนการออมภาคบังคับสำหรับแรงงานในระบบ ซึ่งครอบคลุมลูกจ้างเอกชน ลูกจ้างชั่วคราวของส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ผู้ประกันตน

ตามมาตรา ๓๓) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ออมมีรายได้หลังเกษียณในระดับพื้นฐานโดยให้ประโยชน์ตอบแทนในรูปบำเหน็จหรือบำนาญ ซึ่งกองทุนประกันสังคมอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงแรงงาน (๔) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นกองทุนการออมภาคบังคับสำหรับข้าราชการที่เริ่มรับราชการตั้งแต่วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นมา รวมถึงข้าราชการที่เข้าทำงานก่อนหน้านี้อันที่เลือกเข้าเป็นสมาชิก กบข. ซึ่ง กบข. อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง และปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ประมาณ ๑ ล้านคน (๕) กองทุนสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน เป็นกองทุนการออมภาคบังคับสำหรับบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ (๖) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (PVD) เป็นกองทุนการออมภาคสมัครใจ เพื่อให้แรงงานในระบบที่เป็นผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคมได้ออมเพิ่ม รวมถึงเป็นช่องทางการออมสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจ (พนักงานรัฐวิสาหกิจไม่เข้าประกันสังคม) ปัจจุบันกองทุนสำรองเลี้ยงชีพอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง (๗) กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เป็นกองทุนการออมภาคสมัครใจสำหรับแรงงานในระบบ มีการกำหนดจำนวนเงินที่ส่งเข้ากองทุนที่แน่นอน มีการแยกบัญชีเงินออมเป็นรายบุคคล และประโยชน์ตอบแทนอยู่ในรูปบำนาญ ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเงินที่ส่งเข้ากองทุนและผลตอบแทนจากการลงทุน ปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง และมีสมาชิกประมาณ ๕ แสนคน (๘) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) และประกันชีวิต ซึ่งกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) เป็นกองทุนรวมประเภทหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการออมและการลงทุนระยะยาวเพื่อใช้ในยามเกษียณอายุสำหรับบุคคลทั่วไป

เหตุผลและความจำเป็นในการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ (๑) แรงงานส่วนใหญ่ไม่มีการออมเพื่อการชราภาพ โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ เนื่องจากแรงงานในระบบจะเข้าสู่ระบบการออมภาคบังคับอยู่แล้ว ซึ่งแรงงานนอกระบบจำนวน ๒๗ ล้านคน มีเพียง ๓ ล้านคนเท่านั้นที่มีการออมเพื่อการเกษียณ โดยออมผ่านกองทุนประกันสังคม กองทุนการออมแห่งชาติ และกองทุนรวมเพื่อเลี้ยงชีพ (RMF) ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของการออมเงิน และสนับสนุนให้มีการเข้าถึงช่องทางการออมที่เหมาะสมด้วย (๒) รายได้หลังเกษียณของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่เพียงพอ ซึ่งรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพหลังเกษียณของคนไทยโดยมีชีวิตความเป็นอยู่ในระดับพื้นฐานหรืออัตราทดแทนรายได้หลังเกษียณควรอยู่ที่ร้อยละ ๕๐ - ๖๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ซึ่งพบว่าผู้ที่อยู่ในระบบบำเหน็จบำนาญเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น คือ ข้าราชการทั้งที่อยู่ในระบบบำนาญแบบเดิม ข้าราชการที่เป็นสมาชิก กบข. จะมีรายได้หลังเกษียณเฉลี่ยร้อยละ ๗๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐาน ขณะที่แรงงานในระบบที่ส่งเงินเข้ากองทุนประกันสังคมจะมีรายได้หลังเกษียณไม่เกินร้อยละ ๔๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน นอกจากนี้ แรงงานนอกระบบมีเพียงส่วนน้อยที่มีการออมเพื่อการชราภาพ ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะตกสู่ภาวะความยากจนเมื่อเข้าสู่วัยชรา (๓) ภาระทางการคลังด้านหลักประกันกรณีชราภาพมีสัดส่วนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับ GDP และงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยรัฐบาลใช้งบประมาณในปี ๒๕๕๙ จำนวน ๓.๓ แสนล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๒ ของ GDP หรือร้อยละ ๑๒ ของงบประมาณ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเป็น ๕.๔ แสนล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๓ ของ GDP หรือร้อยละ ๑๔ ของงบประมาณ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ และหากยังมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นเช่นนี้ต่อไป ย่อมกระทบต่อเสถียรภาพทางการคลังต่อไปในระยะยาว (๔) ความไม่ยั่งยืนของระบบการออมแบบ Defined Benefit ซึ่งเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างจำนวนเงินรับเข้าที่น้อยกว่าจำนวนเงินจ่ายออก และจากการประมาณการของสำนักงานประกันสังคม พบว่า เงินสำรองของกองทุนประกันสังคมจะหมดลงในปี พ.ศ. ๒๕๙๗ และหลังจากที่เงินกองทุนหมดลง รัฐต้องให้เงินอุดหนุนเข้ากองทุนประกันสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ โดยในช่วง ๑๐ ปีแรก รัฐต้องอุดหนุน เป็นจำนวน ๑๔๐ ล้านล้านบาท

(เฉลี่ย ๑๔ ล้านล้านบาทต่อปี) ทั้งนี้ สำนักงานประกันสังคมได้ดำเนินการศึกษาแนวทางในการสร้างความยั่งยืนให้แก่กองทุนประกันสังคม ซึ่งประกอบด้วย การเพิ่มอัตราเงินสมทบ การขยายอายุผู้ที่มีสิทธิได้รับบำนาญชราภาพ การเพิ่มเพดานค่าจ้าง และการปรับหน่วยบริหารเงินกองทุนประกันสังคมให้เป็นหน่วยงานอิสระ (๕) บำเหน็จบำนาญข้าราชการและเบี้ยยังชีพเป็นระบบ Unfunded ซึ่งระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการแบบดั้งเดิม รวมถึงเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นการจ่ายจากงบประมาณของแต่ละปี โดยไม่มีการตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้ล่วงหน้า ประกอบกับผู้ที่มีสิทธิรับเงินดังกล่าวมีอายุขัยที่ยาวนานขึ้น จึงก่อให้เกิดภาระทางการคลังเป็นจำนวนมาก (๖) การไม่มีหน่วยงานกำหนดนโยบายในภาพรวม และขาดหน่วยงานกำกับดูแลที่ชัดเจน ทำให้การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาเป็นไปเพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่มไม่ใช่ภาพรวม ทั้งนี้กระทรวงการคลังได้เสนอมาตรการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยได้เสนอให้มีคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ และกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบในหลักการเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

ข้อเสนอแนะในการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของประเทศไทย ระบบการออมเพื่อการชราภาพที่ควรจะเป็นสำหรับประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น ๔ เสาหลัก ดังนี้ (๑) เสาหลักที่ ๐ “ระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการ” โดยให้มีการตั้งงบประมาณไว้ล่วงหน้าสำหรับจ่ายบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (๒) เสาหลักที่ ๑ “การออมระดับพื้นฐาน : Subsistent Level” ๒.๑) ปฏิรูประบบประกันสังคม เป็นการออมเพื่อการชราภาพภาคบังคับขั้นพื้นฐาน เป็นระบบ Defined Benefit คือ การกำหนดเงินสวัสดิการที่จะได้รับภายหลังเกษียณ มีความครอบคลุมผู้ที่มีรายได้ทุกคนทั้งแรงงานในระบบและแรงงานนอกระบบที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ซึ่งกองทุนประกันสังคม แบ่งออกเป็น ๓ กองทุนย่อย คือ กองทุนย่อยที่ ๑ เป็นกองทุนที่ให้ความคุ้มครอง ๖ กรณี ได้แก่ กรณีเจ็บป่วย ทุพพลภาพ คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร วางงาน และเสียชีวิต กองทุนย่อยที่ ๒ เป็นกองทุนการออมเพื่อการชราภาพสำหรับแรงงานในระบบ และกองทุนย่อยที่ ๓ เป็นกองทุนการออมเพื่อการชราภาพสำหรับแรงงานนอกระบบ ๒.๒) ปฏิรูปเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยให้มีการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพื่อเป็นเงินช่วยเหลือเพื่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานให้แก่คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป และมีฐานะยากจน (๓) เสาหลักที่ ๒ “การออมระดับเพียงพอ : Sufficient Level” เป็นแผนการออมตามการประกอบอาชีพ ซึ่งนายจ้างจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งเป็นภาคบังคับ เพื่อให้ลูกจ้างมีรายได้หลังเกษียณที่เพียงพอในการคงคุณภาพชีวิตได้ใกล้เคียงกับก่อนเกษียณ โดยกองทุนดังกล่าวประกอบด้วย กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนพนักงานรัฐวิสาหกิจ กองทุนบุคลากรทางการศึกษา กองทุนพนักงานด้านการเงิน กองทุนพนักงานด้านการพลังงาน กองทุนพนักงานด้านการสื่อสาร กองทุนพนักงานด้านการศึกษา กองทุนผู้ประกอบการ และกองทุนพนักงานในธุรกิจอื่น (๔) เสาหลักที่ ๓ “การออมระดับเพิ่มเติม : Supplementary Level” เป็นการออมเพิ่มเติมจาก ๒ เสาหลักแรก เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีหลังเกษียณ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคสมัครใจ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) การประกันชีวิต และการออมทรัพย์เพื่อการชราภาพส่วนบุคคล จะอยู่ภายใต้เสาหลักนี้ และอัตราการออมที่แนะนำสำหรับการออมเพื่อการชราภาพที่เหมาะสม ควรจะทำให้ผู้ออมมีรายได้หลังเกษียณไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของรายได้ก่อนเกษียณ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย อายุที่เริ่มออม เงินเดือน อัตราการเพิ่มขึ้นของเงินเดือน และอัตราผลตอบแทนจากเงินออม

วิธีการดำเนินการ ได้แก่ (๑) จัดตั้งองค์กรกำหนดนโยบายด้านบำเหน็จบำนาญ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายระบบบำเหน็จบำนาญในภาพรวม (๒) จัดตั้งองค์กรกำกับดูแลกองทุนการออมเพื่อการชราภาพ (๓) เปลี่ยนระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จากแบบ Unfunded

ให้เป็น Funded (๔) จัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคบังคับตามกลุ่มอาชีพ (๕) ดำเนินมาตรการเสริมสร้างความยั่งยืนของกองทุนประกันสังคม (๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ เช่น พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ เพื่อแบ่งกองทุนประกันสังคมออกเป็น ๓ กองทุนย่อย พระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อเปลี่ยนจากกองทุนการออมภาคสมัครใจ เป็นกองทุนการออมภาคบังคับ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อปรับหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อนำเงินงบประมาณเข้าบัญชีเงินสำรองและนำเงินสำรองจ่ายบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และกฎหมายลำดับรองที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

๒.๒.๒ สรุปสาระสำคัญข้อเสนอการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ซึ่งได้นำเสนอในการประชุมคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง ครั้งที่ ๔๓ วันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ อธิบายว่า สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพตามรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง ได้มีการพิจารณาศึกษาเรียบร้อยแล้ว อาทิเช่น (๑) การจัดตั้งองค์กรกำหนดนโยบายด้านบำเหน็จบำนาญ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายระบบบำเหน็จบำนาญในภาพรวม และเชื่อมประสานนโยบายของกองทุนการออมเพื่อการชราภาพทุกกองทุน โดยกำหนดเป็นรูปแบบคณะกรรมการ คือคณะกรรมการกำหนดนโยบายบำเหน็จบำนาญ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดเอกภาพของนโยบายด้านบำเหน็จบำนาญในภาพรวมของประเทศไทย (๒) ความพอเพียง ความครอบคลุมของประชาชนที่เข้าสู่หลักประกันรายได้ในวัยชรา และความยั่งยืนของกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ จะอยู่ในส่วนของมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุ เช่น ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดทิศทางและนโยบายประสานงานทุกกองทุนที่ประเทศไทยมีเพื่อไปในทิศทางเดียวกัน และร่วมปรับปรุงกองทุนต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งเงินสมทบและเงินปรับปรุงต่าง ๆ และร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. ครอบคลุมลูกจ้างเอกชน ลูกจ้างชั่วคราวของส่วนราชการ ลูกจ้างพนักงานรัฐวิสาหกิจ และผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ รวมประมาณ จำนวน ๑๑ ล้านคน โดยตั้งเป้าหมายให้มีรายได้ถึง ๕๐% ของรายได้ก่อนเกษียณ ส่วนประเด็นความยั่งยืน กระทรวงแรงงานจะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการดูแลกองทุนประกันสังคม โดยมีข้อเสนอคือขยายอายุเกษียณจาก อายุ ๕๕ ปี ไปเป็น อายุ ๖๐ ปี และมีการเพิ่มอัตราเงินสะสมสมทบ ซึ่งจะทำให้เงินกองทุนประกันสังคมเพิ่มมากขึ้นและมีความยั่งยืนในระยะยาว (๓) ข้อเสนอให้มีการเปลี่ยนระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จากแบบ Unfunded ให้เป็น Funded ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการพิจารณาศึกษาของกรมบัญชีกลาง และสำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ดูแลมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งในขณะนี้สำนักงานฯ ได้ดำเนินการจนมีข้อยุติเรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างการนำเสนอรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

๓. สรุปวิเคราะห์

จากการสรุปงานเขียน และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการออมเพื่อการชราภาพ ซึ่งผู้จัดทำบทความได้ทำการศึกษา ค้นคว้า มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นั้น พบว่าเป็นการส่งเสริมให้บุคคลเห็นความสำคัญของการเก็บออมทรัพย์สินเงินทอง ให้แนวทางในการรับมือกับบั้นปลายชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการเก็บออมที่มีให้เลือกอย่างหลากหลาย เรียนรู้วิธีการเก็บเงิน บริหารจัดการการลงทุนและความเสี่ยง เพื่อเป็นหลักประกันชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ตนเองในยามชราภาพ ปัจจัยที่จะทำให้การเก็บออมเงินได้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยการเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มต้นวัยทำงาน ช่วงอายุยังน้อย แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเก็บออมเงินช่วงที่อายุมาก หรือวัยใกล้เกษียณไม่ได้ เพราะถึงแม้ว่าจะเริ่มต้นช้า ต้องเจอความลำบากและต้องกดดันตัวเองมากกว่าผู้ที่เก็บออมเงินตั้งแต่ช่วงอายุยังน้อยก็ตาม และเมื่อมีรายได้มากขึ้นควรเพิ่มสัดส่วนการออมเงินให้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน การมีวินัยทางการเงินนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทุกคนเก็บออมเงินได้สำเร็จ ไม่ควรใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว เลือกเฉพาะสิ่งที่จำเป็น คุ่มค่า สมประโยชน์ในการใช้งานเท่านั้น นอกจากนี้ ควรแบ่งเงินออมเพื่อเกษียณบางส่วนไปลงทุนเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่มากขึ้น ภายใต้ความเสี่ยงที่แต่ละบุคคลยอมรับได้ วางแผนทำประกันด้านสุขภาพ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องนำเงินที่สะสมมาตลอดชีวิตหมดไปกับการจ่ายค่ารักษาพยาบาลในช่วงเกษียณ ซึ่งปัจจุบันมีบริการให้เลือกหลากหลาย ครอบคลุม และเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล หากแต่ที่กล่าวทั้งหมดนั้นไม่ใช่ทุกคนจะทำได้เป็นผลสำเร็จ ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากความแตกต่างในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจ การได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผู้จัดทำบทความเห็นว่าคงไม่มีหน่วยงานใดในประเทศไทยที่มีศักยภาพมากเท่ากับรัฐบาลในการให้ข้อมูล ความรู้ สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนคนไทย รวมถึงทำการบ่มเพาะ ปลูกฝังนิสัยรักการเก็บออมทรัพย์สินเงินทองจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ดีให้กับคนไทยทุกคน ทำให้เห็นถึงประโยชน์ ความสำคัญของการเก็บออม รู้จักแหล่งที่มาของเงิน รู้หลักการใช้จ่ายเงิน รู้หลักการออมเงิน รู้จักเครื่องมือทางการเงินต่าง ๆ ใช้เงินอย่างรู้คุณค่าและสมประโยชน์ รวมถึงการสร้างนิสัยในการหาเงิน เพิ่มรายได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะการเก็บออมเงินไว้สำหรับอนาคตนอกจากจะส่งผลดีต่อตนเอง ที่มีเงินใช้จ่ายเพียงพอกับการดำรงชีวิตหลังเกษียณอย่างมีความสุขสบาย ไม่เป็นภาระกับลูกหลานและคนในครอบครัวแล้ว ยังนำมาซึ่งความภาคภูมิใจต่อตนเองที่เมื่อยามเกษียณอายุมีเงินเพียงพอในการเลี้ยงชีวิตไม่เป็นภาระของสังคมแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทยด้วย

ในการนี้ เมื่อประชาชนได้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเก็บออมทรัพย์สินเงินทองไว้ใช้ในยามเกษียณแล้ว รัฐบาลควรเร่งดำเนินการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของประเทศไทยให้รองรับ เชื่อมโยงประสานกันได้ทุกกองทุนการออมเพื่อการชราภาพ ในเบื้องต้น เห็นว่าควรทำการจัดตั้งองค์กรกลางขึ้นเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายในภาพรวม ตามข้อเสนอของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ทำการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคบังคับเพิ่มเติมให้ครอบคลุม เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคบังคับตามกลุ่มอาชีพ เป็นต้น ดำเนินมาตรการเสริมสร้างความยั่งยืนของกองทุนประกันสังคม รวมถึงทำการแก้ไขข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการปฏิรูป ตามข้อเสนอของรายงานการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ของคณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ ในคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง ทั้งนี้ เพื่อให้ระบบการออมเพื่อการชราภาพของประเทศไทยสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพสูง ได้รับความเชื่อถือ มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- ตฤณกร. (๒๕๕๔). การออมเงิน เพื่อการเกษียณอายุ. กรุงเทพฯ: sanamya publishing.
- นโรโตม วาณิชชฎี. (๒๙ กันยายน ๒๕๕๖). ๑๐ ข้อคิดสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ(๑). สืบค้น ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก http://tfpa.or.th/pdf/wealthplanner/Wealth%20Planner_29Sep2013.pdf
- นโรโตม วาณิชชฎี. (๒๗ กันยายน ๒๕๕๖). ๑๐ ข้อคิดสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ(๒). สืบค้น ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก http://tfpa.or.th/pdf/wealthplanner/Wealth%20Planner_27Oct2013.pdf
- นโรโตม วาณิชชฎี. (๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖). ๑๐ ข้อคิดสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ(๓). สืบค้น ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก http://tfpa.or.th/pdf/wealthplanner/Wealth%20Planner_24Nov2013.pdf
- นโรโตม วาณิชชฎี. (๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๖). ๑๐ ข้อคิดสำหรับการวางแผนเกษียณอายุ(ตอบจบ). สืบค้น ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก http://tfpa.or.th/pdf/wealthplanner/Wealth%20Planner_22Dec2013.pdf
- วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล. (๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐). ตรวจสอบความพร้อมของประเทศไทยในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ. สืบค้น ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/Article/Article71.htm>
- วิวรรณ ธาราหิรัญโชติ. (๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕). ข้อคิดสำหรับการออมเพื่อเกษียณ (๑). สืบค้น ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก http://www.thaipvd.com/THAIPVD/content_newth.php?content_id=00270
- วิวรรณ ธาราหิรัญโชติ. (๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕). ข้อคิดสำหรับการออมเพื่อเกษียณ (๒). สืบค้น ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก <http://www.thaivi.org/ข้อคิดสำหรับการออม/>
- สำนักงานกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. เอกสารเผยแพร่ ระบบการออมเพื่อการเกษียณ. สืบค้น ๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/retire/Pages/retire.aspx>
- ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. เอกสารเผยแพร่ การวางแผนเกษียณ. สืบค้น ๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/retire/Pages/retire.aspx>
- arphawan sopontammarak. (๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗). ออมเงินไว้ สู้วัยเกษียณ. สืบค้น ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/26513-ออมเงินไว้%20สู้วัยเกษียณ.html>